BUTLLETÍ DE LA REIAL ACADÈMIA CATALANA DE BELLES ARTS DE SANT JORDI, XIII, 1999, pàgs. 215-235

DOCUMENTS SOBRE RETAULES DE CERVERA (1631-1648)

JOSEP M. LLOBET I PORTELLA*

Si bé són nombrosos els documents que fan referència als retaules que al llarg dels segles es fabricaren a la Segarra, les obres conservades són molt poques. Les guerres i la incúria de les persones han estat uns eficaços mitjans de destrucció d'aquestes construccions. Per això resulta inajornable la tasca de recollir i donar a conèixer la documentació que llur fabricació generà. D'altra manera, amb el pas del temps –que sempre porta noves destruccions–, desapareixerien totalment els testimonis d'aquestes importants manifestacions artístiques.

Vam començar amb la publicació de documentació que donava informació de retaules fabricats a la Segarra durant el segle XVIII.[1] Posteriorment, vam oferir alguns documents del primer quart del segle XVIII sobre retaules cerverins.[2] Ara, amb el present article, que vol ser una continuació de l'anterior, donem a conèixer dotze textos, també sobre retaules de Cervera, datats entre els anys 1631 i 1648. Tots ells corresponen a documents dipositats als fons següents: Municipal (FM), Comunitat de Preveres (FCP) i Notarial (FN), de l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera (ACC).

Retaule de Nostra Senyora del Roser

Abans de l'any 1631, un mercader cerverí anomenat Antoni Trilla encarregà la construcció del retaule d'aquesta advocació a Miquel Rubiol, escultor de Cervera. No sabem si aquest artista arribà a començar l'obra, però podem assegurar que no l'acabà a causa de la seva mort. Per aquest motiu el seu fill Josep Rubiol, també escultor, es responsabilitzà de l'execució de l'obra.

És interessant observar que l'escultor cerverí per a tirar els treballs endavant necessità la col·laboració d'un arquitecte. Així, el 10 d'agost de 1631, Josep Rubiol

* Acadèmic corresponent a Cervera.

1. Josep M. LLOBET I PORTELLA, «Retaules de la Segarra (segle XVIII)», *Butlletí de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*, X (1996), pàgs. 99-116.
2. Josep M. LLOBET I PORTELLA, «Documents sobre retaules de Cervera (1601-1625)», *Butlletí de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*, XII (1998), pàgs. 119-132.

establí un acord amb Rafel Carreres, arquitecte de Palamós, mitjançant el qual aquest últim es comprometia a fer tots els treballs d'arquitectura. El preu d'aquesta col·laboració es fixà en 19 lliures. Hom devia calcular que l'arquitecte treballaria en el retaule dinou setmanes, ja que la quantitat que rebria setmanalment seria d'una lliura (*Document número 1*).

L'any següent, el retaule ja es trobava enllestit. Ho sabem perquè el dia 5 d'octubre de 1632, Bernat Tàpies, daurador de Montblanc, reconeixia haver rebut 40 lliures, quantitat que era una part de l'import que el mercader Antoni Trilla li havia de donar pel daurat del retaule (*Document número 2*).

En cap d'aquests dos documents comentats s'indiquen les característiques del retaule ni l'església destinatària de l'obra. Amb tot, un document de l'any 1639, data en què Antoni Trilla era ja mort, ens permet saber que el mercader cerverí havia atorgat testament el 7 d'abril de 1638 i una de les seves darreres voluntats havia estat la fundació d'una missa diària a l'altar de Nostra Senyora del Roser, per ell «feta y fabricada», de l'església del monestir de predicadors.[3] Hem de situar, doncs, aquest retaule de Nostra Senyora del Roser a l'església del convent cerverí de Sant Domènec.

Retaule de Sant Isidre

A diferència de l'anterior, aquest retaule es troba ben documentat. Un acord del 28 de febrer de 1639 pres pel consell de la comunitat de preveres de Cervera ens informa que feia molts anys que hom guardava una relíquia de sant Isidre a l'església de Santa Maria de la població i que, posteriorment a l'adquisició de la relíquia, s'havia fet fer un quadre amb la imatge del sant, el qual havia estat col·locat a la capella de Sant Martí d'aquest temple cerverí. Desitjant, però, fer-li un retaule de fusta «a la moderna», un dels procuradors de la comunitat de preveres demanava l'aprovació dels eclesiàstics per tal de poder encarregar l'obra a un artista. Potser per millor convèncer els preveres, es disposava ja d'una traça «boníssima» del retaule que havia fet l'escultor cerverí Albert Rosset. El projecte degué agradar als membres de la comunitat, ja que s'acordà que el retaule fos construït i posat a la capella de Sant Martí, la mateixa on hi havia el quadre amb la imatge de sant Isidre (*Document número 3*).

Pocs dies després d'haver estat aprovada la construcció del retaule, s'establien uns pactes entre els representants dels preveres de l'església de Santa Maria i l'escultor Albert Rosset per tal que aquest artista el fabriqués. Segons el document conservat, datat l'onze de març de 1639, el retaule seria de fusta d'àlber, tindria 18 pams d'amplària i 27 d'alçada, i es faria d'acord amb la traça presentada per l'escultor. A la part superior hi hauria l'escena del Calvari, amb la figura de Crist acompanyada de les de Maria i sant Joan. La part inferior mostraria una nimfa a cada costat, els escuts de les institucions contractants i al mig tindria un sagrari per a poder posar una relíquia de sant Isidre. Aquest retaule, que hauria d'estar acabat al final de l'any 1641, es valorà en 230 lliures, quantitat que seria satisfeta en diverses pagues (*Document número 4*).

3. ACC, FN, Cervera, 85, Cristòfol Nuix, *Manual*, 1638, paper cosit.

L'escultor Alber Rosset començà l'obra, però un esdeveniment inesperat impossibilità el seu acabament. En efecte, durant el mes de juny de 1640 les autoritats municipals cerverines foren assabentades dels disturbis que hi havia hagut a la ciutat de Barcelona, situació que empitjorà quan es produí l'entrada de tropes castellanes a les comarques veïnes a la Segarra i calgué preparar un exèrcit local.

Aquests esdeveniments degueren ocasionar la sortida d'Albert Rosset de la població, tal com indica el text d'un acord del consell de la comunitat de preveres de Cervera celebrat el 15 de setembre de 1640, el qual ens informa que l'escultor havia marxat de Cervera després d'haver rebut la quantitat de 39 lliures i d'haver deixat feta una part del retaule, material que fou lliurat a Francesc Puig, un altre escultor cerverí, perquè acabés l'obra pel mateix preu que havia estat encarregada a Albert Rosset: 230 lliures (*Document número 5*).

Un inventari de les peces de fusta rebudes pel nou constructor ens permet saber que Albert Rosset tenia fetes quatre columnes de la primera andana, les pilastres d'aquestes columnes, sis frisos, quatre figures pels pedestals i algunes altres peces (*Document número 6*).

Calgué, però, establir un nou pacte per a la construcció del retaule, aquesta vegada amb Francesc Puig, i així es féu el 20 de novembre d'aquell any 1640. En aquest segon contracte es concretà que una de les figures que havia de contenir el retaule seria la de sant Isidre i una altra la de sant Martí. Com sabem, el primer era el titular del retaule i el segon ho era de la capella on l'obra seria col·locada. Hom repeteix que cal fer un sagrari per posar la relíquia de sant Isidre (*Document número 7*).

Retaules o quadres de la Santa Cena i la Fracció del Pa a Emaús

A les acaballes de l'any 1643, Simó Vicent,[4] prevere de Cervera, pactà amb l'escultor igualadí Francesc Esteve la fabricació de dos retaules o quadres de fusta per a ser col·locats a l'altar major de l'església de Santa Maria. Un d'ells representaria la Santa Cena i l'altre la Fracció del Pa a Emaús. El text dels pactes ens permet saber que aquest escultor d'Igualada ja havia fet anteriorment altres dos quadres pel mateix altar, els quals li havien estat encarregats pels administradors de la lluminària de Nostra Senyora. L'import dels dos quadres nous seria el mateix que el dels dos quadres anteriors (*Document número 8*).

Retaule de Nostra Senyora de Gràcia

Aquest retaule fou encarregat el 13 d'abril de 1644 a Francesc Puig, l'escultor que havia fet el retaule de Sant Isidre, pel mercader cerverí Joan Forces. Un mes i mig abans, Joan Forces i la seva esposa Anna Maria havien establert un conveni amb els frares del convent de Sant Agustí de Cervera mitjançant el qual marit i muller s'o-

4. Simó Vicent fou doctor en sacra teologia, ocupà diversos càrrecs eclesiàstics, entre ells el de comissari del Sant Ofici de la Inquisició, i fundà un hospital de misericòrdia a Cervera. Morí l'any 1645. Josep M. LLOBET I PORTELLA, «El document fundacional de l'hospital de misericòrdia de Simó Vicent, actualment Residència Mare Janer (1679)», *Miscel·lània Cerverina*, 12 (1998), pàgs. 149-164.

bligaven a acabar la construcció de la capella de Nostra Senyora de Gràcia, situada a l'església del convent esmentat, que havia fet començar Joan de Santmartí, donzell domiciliat a Barcelona, i que no s'havia pogut finalitzar a causa de la guerra que s'inicià l'any 1640. En el mateix document, el matrimoni Forces es comprometia a fer construir un retaule en la susdita capella una vegada es trobés enllestida.[5]

L'acabament de la capella es degué produir cap a la meitat del mes d'abril d'aquell any, ja que, com hem dit, el dia 13 l'escultor Francesc Puig es comprometé a fer un retaule d'acord amb la «mitja traça» que havia donada, la qual estava firmada pel prior del convent, el mercader Joan Forces, el donzell Bonaventura de Montaner i el notari Andreu Ferrer (*Document número 9*).

L'obra mostraria un evangelista a cada un dels quatre pedestals i tindria dues històries de Nostra Senyora entre els pedestals, una de les quals seria l'escena de la salutació de la Verge. Al mig del retaule s'hi posaria la imatge de Nostra Senyora de Gràcia que ja es trobava a l'altar de la capella i a la dreta d'aquesta imatge hi hauria la figura de sant Joan Baptista i a l'esquerra la de santa Anna. Sobre d'elles, s'hi situaria una reproducció de la testa de sant Agustí i la figura de santa Mònica. A la part superior del retaule, l'escultor hi faria la figura de Jesucrist clavat a la creu amb la Verge a un costat i sant Joan Evangelista a l'altre. Caldria, també, posar escuts amb les armes del mercader en diverses parts de l'obra.

A més del retaule, l'escultor faria una reixa i les balustrades i ventalles de la tribuna de la capella, tot el qual donaria acabat el dia de la Mare de Déu d'agost d'aquell any 1644. L'artista rebria, per tot, la quantitat de 200 lliures en diverses pagues.

Una vegada construït el retaule, calgué daurar-lo. D'això se n'encarregà Joan Verdós, daurador habitant a Guissona, el qual, el 9 de setembre de 1645, establí uns pactes amb Joan Forces mitjançant els quals s'obligava a daurar el retaule de Nostra Senyora de Gràcia, la carxofa feta a la capella, l'escut de les armes de l'esmentat Forces que hi havia gravat sobre la portalada de la capella, i l'interior i l'exterior del sagrari. A més, hauria d'encarnar la figura de Nostra Senyora de Gràcia i les altres que hi havia al retaule i, encara, caldria que estofés tota l'escultura i la talla del susdit retaule. L'import que es donaria al daurador seria de 300 lliures, pagadores en tres parts iguals (*Document número 11*).

És possible que un pintor anomenat Andreu Cosidor ajudés al daurador Joan Verdós o treballés en altres obres del convent de Sant Agustí, ja que en un acte notarial datat el 5 de desembre de 1645 i redactat al mateix convent són esmentats com a testimonis aquests dos artistes, els quals en el document consten com a habitants a Cervera.[6]

Figures de profetes del retaule de Santa Maria

Un document datat el 19 de novembre de 1644 ens permet saber que, en aquell temps, a la primera andana del retaule major de l'església de Santa Maria hi havia

5. ACC, FN, Cervera, 94, Andreu Ferrer, *Manual*, 1644, s. f.
6. ACC, FN, Cervera, 94, Andreu Ferrer, *Manual*, 1644-1645, fs. 262 i 265 v.

quatre figures de profetes. Potser havien estat fetes recentment. En tot cas, en aquella data, els administradors de la lluminària de la Verge Maria establiren uns pactes amb Bernat Tàpies, daurador de Montblanc, per tal que aquest artista daurés i estofés les figures esmentades. Els treballs haurien d'estar acabats el dia de Pasqua de l'Esperit Sant i hom donaria al daurador la suma de 117 lliures i mitja en diverses pagues (*Document número 10*).

Retaule de Sant Andreu

L'últim retaule del qual tenim notícia, dintre el període estudiat, és el de Sant Andreu. Fou encarregat el 12 de juny de 1648 als escultors Francesc Puig, de Cervera, i Jacint Reguer, de Concabella, pels dos marmessors del difunt Andreu Torres, un ciutadà honrat de Barcelona que habitava a Cervera.[7] El retaule anava destinat a la capella del mateix nom de l'església cerverina de Santa Maria (*Document número 12*).

Segons el contracte, el retaule es faria de bona fusta d'àlber i d'acord amb la traça presentada, que havia estat firmada per Gabriel Riera i Marc Moià, marmessors, i el notari Andreu Ferrer. Hauria d'estar acabat el dia de Sant Joan del mes de juny de l'any 1650. A la part principal hi hauria la figura de sant Andreu, mentre que els costats i el pedestal mostrarien històries de mig relleu. A les pasteres hi hauria figures de *bulto*, una de les quals, que ocuparia la part central de la tercera andana, seria la de santa Eulàlia. El preu del retaule es fixà en 900 lliures, pagadores en cinc parts.

Aquesta obra fou un dels pocs retaules dels temples cerverins que pogueren escapar-se de les fogueres de l'any 1936, encara que desaparegueren les imatges exemptes, i així ha arribat als nostres dies. Sortosament, també disposem d'una fotografia anterior a la data esmentada que ens permet veure part del seu contingut. I, per si això fos poc, encara tenim una descripció parcial de l'obra en un llibre publicat l'any 1892.[8]

Tota aquesta informació ens permet conèixer la composició del retaule d'una forma bastant completa: és una obra formada pel pedestal, on encara hi ha un escut a cada costat amb dues torres, que eren les armes d'Andreu Torres,[9] i tres andanes o pisos. A la part central de la primera andana hi havia la figura de sant Andreu; als costats, separats per dobles columnes, dos mitjos relleus mostren, respectivament, el martiri i la mort del sant; a cada extrem hi ha una fornícola on hi havia una imatge. La segona andana té la mateixa disposició, amb la figura central de Maria i el nen Jesús, que s'ha perdut, dobles columnes, mitjos relleus amb l'escena de la salutació de Maria i la dels dubtes de sant Josep i fornícules als extrems que contenien figures. La tercera andana estava ocupada per la figura central de santa Eulàlia, que ha desaparegut. Hi ha, però, les dobles columnes i dos mitjos relleus que mostren, respectivament, el martiri i la mort de la santa.

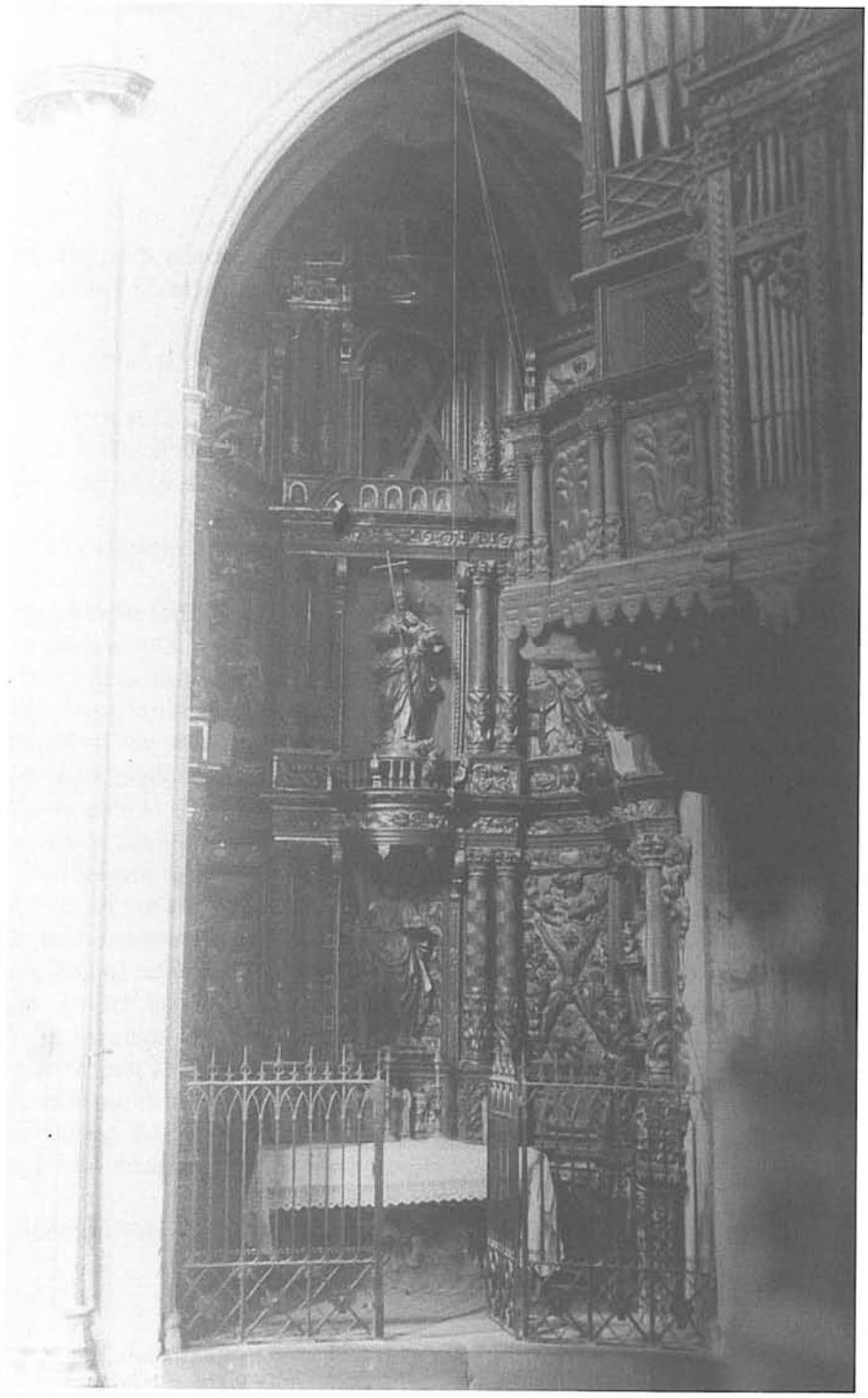
7. Andreu Torres havia mort aquell mateix any, ja que la data del testament és el 26 de gener de 1648. La seva vídua es deia Elisabet (ACC, FN, Cervera, 94, Andreu Ferrer, *Manual*, 1647-1648, fs. 21 i 22).
8. Juan FRANQUESA GASOL, *Anales de Cervera*, vol. II, pàg. 24.
9. Les mateixes armes es poden veure en un escut situat en un angle d'un quadre d'Andreu Torres procedent de l'hospital cerverí de Castelltort, del qual fou benefactor.

Nòmina d'artistes

Els números remeten als documents transcrits.

Rafel Carreres,[10] arquitecte, 1.
Francesc Esteve,[11] escultor, 8.
Francesc Puig,[12] escultor, 5, 6, 7, 9, 12.
Jacint Reguer,[13] escultor, 12.
Albert Rosset,[14] escultor, 3, 4, 5, 6.
Josep Rubiol,[15] escultor, 1.
Miquel Rubiol,[16] escultor, 1.
Bernat Tàpies,[17] daurador, 2, 10.
Joan Verdós,[18] daurador, 11.

10. Rafel Carreres era de la vila de Palamós.
11. Francesc Esteve habitava a la vila d'Igualada.
12. Francesc Puig era fill de Pere Puig, fuster de Cervera, i la seva esposa Jerònima. L'any 1642 es casà amb Àngela Miró, filla d'un pagès de Granyanella. Francesc Puig tenia un germà anomenat Josep, que era fuster, i un fill, que es deia igual que el pare, que també fou escultor. Aquest fill, el mes de juny de 1691, apareix com a hereu universal del seu pare ja difunt. Aquesta família d'artistes construí un sagrari a Tàrrega i el retaule major de l'església parroquial de Bellpuig (Josep M. LLOBET I PORTELLA, «Retaules i altres obres d'art de l'Urgell (segle XVII)», *Urtx*, 10 (1997), pàgs. 143-155).
13. Jacint Reguer era del lloc de Concabella, però aviat degué traslladar el seu domicili a Cervera, ja que a Concabella difícilment hagués pogut exercir la seva professió. Es casà amb Agnès Bongal, de la qual tingué diversos fills, entre ells els anomenats Felip i Francesc, que també foren escultors com el pare. Jacint Reguer, el mes d'octubre de 1689, era ja mort.
14. Albert Rosset, l'any 1635, residia a Cervera i estava casat amb una filla del pintor Joan Baptista Soli, en aquell temps ja difunt, i la seva esposa Elisabet. Com ja hem dit, l'any 1640, a causa de l'inici de la Guerra dels Segadors, marxà de Cervera. A partir d'aquest moment, no en sabem res més. Altres dades de Joan Baptista Soli i les seves obres a: Josep M. LLOBET I PORTELLA, «Retaules i altres obres d'art de l'Urgell (segle XVII)», *Urtx*, 10 (1997), pàgs. 143-155; ídem, «Documents sobre retaules de Cervera (1601-1625)», *Butlletí de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*, XII (1998), pàgs. 119-132.
15. Josep Rubiol era fill de Miquel Rubiol, també escultor, i Anna Saurina. Tenia tres germans, anomenats Joan, Felip i Ramon, i quatre germanastres.
16. Ja tenim dit que Miquel Rubiol havia arribat a Cervera pels voltants de l'any 1596 i que era fill de Felip Rubiol, un fuster de Barcelona. Es casà, primer, amb Anna Saurina i, després, amb Margarida Domènech, que era vídua. L'any 1631, Miquel Rubiol era ja difunt (Josep M. LLOBET I PORTELLA, *Art cerverí del segle XVI*, pàg. 27).
17. Bernat Tàpies és esmentat en els dos documents on consta el seu nom com a daurador de la vila de Montblanc. La seva esposa es deia Eulàlia. Durant el període estudiat treballà en altres obres que es feren a Cervera.
18. Joan Verdós, que apareix en els documents com a pintor o daurador, consta com a habitant a Cervera des de l'any 1645, data en què vingué de Guissona, fins als anys setanta d'aquell segle. L'any 1678 ja era mort i havia estat enterrat a l'església del convent cerverí de Sant Agustí, on la família tenia la sepultura. El sobrevisqué Agnès, la seva vídua, i el seu fill Josep, que era doctor en medicina. A les acaballes de l'any 1645, acceptà l'encàrrec de pintar un retaule i una imatge de l'església parroquial de Ciutadilla (Josep M. LLOBET I PORTELLA, «Retaules i altres obres d'art de l'Urgell (segle XVII)», *Urtx*, 10 (1997), pàgs. 143-155).

Retaule de Sant Andreu abans de l'any 1936. A la dreta, l'orgue de l'església (Fotografia: Arxiu Històric Comarcal de Cervera).

TEXTOS DOCUMENTALS

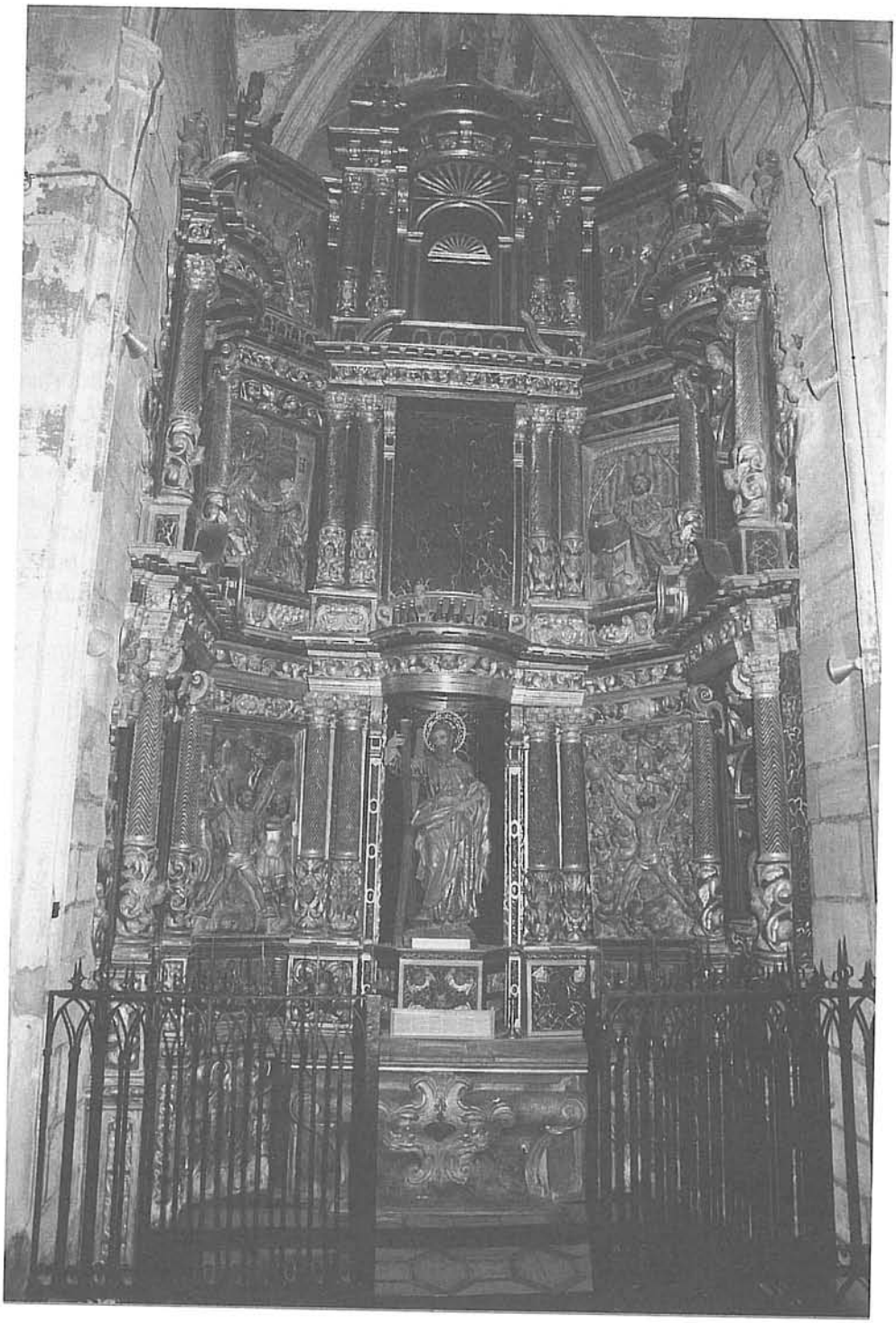
I

1631, AGOST, 10. CERVERA

Josep Rubiol, escultor de Cervera, encarrega els treballs d'arquitectura del retaule de Nostra Senyora del Roser a Rafel Carreres, arquitecte de Palamós.

ACC, FN, Cervera, 84. Pere Campardó, *Manual*, 1630-1631, f. 247.

Die X mensis augusti anno a nativitate Domini M DC XXXI Cervariae.
Capitulatió feta y firmada per hi entre Joseph Robiol, scultor de la vila de Cervera, del bisbat de Solsona, de part una, y Raphel Carreres, architector, de la vila de Palamós, de part altre.
Per hi entre les dites parts són estats fets, firmats y jurats la capitulatió y concòrdia següent:
Primerament, attenent y conciderant que ab acte rebut y testifiat en poder del discret mossèn Benet Andreu Saurina, notari de la present vila de Cervera, die y any en aquell contenguts, lo honorable mossèn Anthoni Trilla, mercader de dita vila de Cervera, donà a fer lo retaule de l'altar de Nostra Senyora del Roser al quòndam mossèn Miquel Robiol, scultor, pare del dit mossèn Joseph Robiol, y per institutió de dit quòndam son pare ab lo present dit mossèn Joseph Robiol se obligue en la dita fàbrica per so que dit mossèn Miquel Robiol sia mort y per venir la obra en mà de dit Robiol, per so dit Joseph Robiol dóna a fer y treballar al dit Rafel Carreres tota la fàbrica de la arquitectura de tal manera que haje de fer aquella fins sia acabada tota la obra. Per la qual fàbrica li promet dit Joseph Robiol a dit Carreres de donar-li y pagar-li denou lliures, moneda barcelonesa, pagadores cada semmana deu rals. E lo dit Carreres promet de fer dita hobra sens ocupar-se en altra obra. La qual una lliura barcelonesa dit mossèn Anthoni Trilla, de voluntat de dit Robiol, les haje de pagar a dit Carreres quiscun diumenge de quiscuna semmana. Y asò prometen de atténdrer y complir-ho sens dilatió alguna, ab salari de procurador dins la present vila de Cervera V sous y fora X sous, ab restitutió de despeses, ab obligatió de sos béns y de quiscú de ells a soles, mobles e immobles, haguts y per haver, a hont se vulle que sien. Renuntiant quant ad assò a tots y qualsevol drets y leys que ajudar los puguen y ab jurament. Y firmaren.
Testes sunt magnificus Franciscus Ninot, artium et medicine doctor, et Franciscus Salvador, sutor, Cervariae.

Retaule de Sant Andreu actualment (Fotografia: Gendre).

2

1632, OCTUBRE, 5. CERVERA

Bernat Tàpies, daurador de Montblanc, reconeix haver rebut d'Antoni Trilla, mercader de Cervera, 40 lliures que són una part de l'import del daurat del retaule de Nostra Senyora del Roser.

ACC, FN, Cervera, 84, Pere Campardó; *Manual*, 1632 (I), f. 174 v. ; *Manual*, 1632 (II), f. 138.

Die V mensis octobris anno a nattivitate Domini M DC XXXII Cervariae.
Ego Bernardus Tàpia, daurator auri, in villa Montis Albi, archidioecesis Tarrachonae, habitator, grattis, etc. , confiteor et in veritate recognosco vobis honorabili Anthonio Trilla, mercatori ville Cervarie, celsonensis dioecesis, presenti, quod modo infra scripto dedistis et solvistis michi egoque a vobis habuisse et recepisse confiteor omnes illas quadraginta libras monete Barchinonae et sunt ad bonum computum pretii daurandi retabulum Beatae Mariae de Rosario, prout pactatum est in capitulatione facta et firmata poenes honorabilem et discretum Augustinum Campardó, notarium publicum dicte ville Cervariae, die et anno in eo contentis. Et ideo renuntiando, etc. Actum, etc. Firmo, etc.
Testes sunt Benedictus Comelló, corderius, et Bartholomeus Grimau, textor lini, Cervariae.

3

1639, FEBRER, 28. CERVERA

El consell de la comunitat de preveres de Cervera acorda que Albert Rosset, escultor, fabriqui el retaule de Sant Isidre per a la capella de Sant Martí de l'església de Santa Maria.

ACC, FCP, *Consells*, 1610-1645, f. 314 v.

Sobre fer retaulo de Sant Isidro en la capella de Sant Martí.
Als 28 de febrer del any de la nattivitat de nostre Senyor 1639, congregats y ajustats los venerables preveres benefisiats y confrares de Sant Nicolau, patró nostre, dites vespres, se tingué consell y fonch proposat per lo venerable mossèn Francesch Molins, procurador primer en orde, ab la forma següeńt: «Molt reverents senyors, molts anys ha que tenim la relíquia de Sant Isidro en nostra iglésia y per a veneratió de dit sant se féu un quadro ab la imatge de sant Isidro y lo posaren en la capella de Sant Martí, que per avuy stà allí, y, en temps passat, feren una concòrdia la iglésia y los pagesos, prenentlo per protector, y, junt ab lo capellà que elegeix la comunitat de dita capella, adminis-

tren bé y llealment aquella y, per sertes diffirènties al cap de temps que no'ls stigué bé als pagesos, dixaren dita administratió y ara va a càrrech del prevere regeix dita administratió, junt ab los senyors procuradors protectors de aquella, y, de des que és vinguda dita relíquia y la tenim en dita capella, se ha trobat aver col·lectat y acaptat grans cantitats de diners y blats y d'estes coses se apar molt pocha cosa, si bé se és distribuït per dita capella y administratió en lo que ere necessari y convenie, y en tants anys no se ha trobat expedient per fer-hi un retaulo de fusta a la moderna, que és gran llàstima de nostra iglésia, que per los lloguerets an fets molts en ser pobres y que en nostra iglésia no se sie fet apar gran descuit, y exí he volgut proposar a tots vostres mercès si'ls starie bé en que se fasse un retaulo sots invocatió de sant Isidro, aposant en ell les figures aparexeran convidrà, y per assò lo senyor Roset, sculptor, nos a donat una trasa prout ecce que apar és boníssima y per a què's fasse ab comoditat a promès dit senyor Roset se acomodarà ab les pagues la capella tindrà aplegat de acaptes y administratió algunes 60 lliures, si bé confiam y entraran moltes charitats vent la obra se pose en executió, y exí vejen ses reverènties lo fahedor, que tot lo que determinaran se executarà».
Oyda la present propositió fonch deliberat per la major part que se fasse dit retaulo, però que primer se envie la trasa a Barcelona y se consulte lo que se'n porà donar y, consertat, si cosa faltarà, que la iglésia o bestrague, que després, poch a poch, o porà cobrar, y exí la gent se animarà y creixerà la devotió del sant, lo qual vulle ser intersesor devant Déu omnipotent nos comunique sa divina gràtia per a què pugam asertar en tot.
Lo qual consell, per orde de dit senyor de procurador, fonch conttinuat per mi Joan Texidor, prevere y rational, dia y any sobre dits.
Y lo sobre dit retaulo se ha de fer en la capella de Sant Martí.

4

1639, MARÇ, 11. CERVERA

Albert Rosset, escultor de Cervera, pacta amb els procuradors de la comunitat de preveres de Cervera i els priors de la confraria de Sant Nicolau la fabricació del retaule de Sant Isidre per a la capella de Sant Martí de l'església de Santa Maria.

ACC, FM, Obreria, Obra de l'església de Santa Maria, 1450-1833, paper solter.

[Al marge esquerre:] *Retaule de Sant Isidro.*
Die undecima mensis martii M DC XXXVIIII° Cervarie.
Sobre la fàbrica del retaule de Sant Isidro fahedor en la capella de Sant Martí, per y entre los reverents mossèn Francesch Molins y mossèn Joan Copons, procuradors de la venerable comunitat dels preveres de Cervera, y los reverents mossèn Anthoni Vidal y mossèn Jaume Sanges, priors de la confraria de Sant Nicholau de dita iglésia, part una, ab mossèn Alberto Rosset, sculptor de dita vila de Cervera, part altra, és estada feta la capitulatió següent:

Primerament dit mossèn Rosset se obligue a fer lo dit retaule de fusta de àlber a l'obra convinga conforme la trassa que tenen dits senyors procuradors y priors, lo qual retaule ha de tenir 18 palms de amplària y 27 de alt, poch més ho mancho, y a cada pilastre de baix ha de fer una figura de mig relleu y lo dit retaule ab ses pasteres ab les figures que dits senyors voldran y a la distintió ab pastera ab figura ho Cristo, Maria y sant Joan, conforme la trassa, y baix per pedestral una ninffa a cada part y sota scuts y endins un sacrari per posar la relíquia de sant Isidro y dit mossèn Rosset ho ha de fer tot a ses costes, mans y fusta y demés gasto, donant-lo acabat y asentat a ses costes dins un any del dia present en avant comptador.
[Al marge esquerre:] *La primera andana, per lo dia de Sant Martí proper; les altres, per tot lo any 1641.*
Prometen dits senyors donar y pagar-li per tot, mans, fusta y lo demés, dos-centes y trenta lliures, dich 230 lliures, pagadores de primer 30 lliures y posada la primera andana 50 lliures y d'avuy a un any 50 lliures y 50 lliures acabat lo retaule y les 50 lliures sis mesos aprés de asentar lo retaule y per ço la una part a l'altra ne obligue los béns de la comunitat y confraria y dit Rosset sos béns, ab totes les restitucions necessàries y ab jurament.
Testes firme predictorum sunt Hierònym Amigó y Joan Vidal.

5

1640, SETEMBRE, 15. CERVERA

El consell de la comunitat de preveres de Cervera acorda que la fabricació del retaule de Sant Isidre, començada per Albert Rosset, sigui continuada per Francesc Puig, escultor de Cervera.

ACC, FCP, *Consells*, 1610-1645, f. 337 v.

Tercerament fonch proposat per lo sobre dit doctor Nuix a la mateixa hora, dient d'esta manera: «Molt reverents senyors, lo retaule de Sant Isidro se donà a fer a mossèn Rosset, scultor, y per ser se'n anat, havent fet alguna part de dit retaule, avent rebut trenta-nou lliures, si's pendrà la fahena que té feta, stimada per sperts, y si's donarà a fer a mestre Francesch Puig, scultor de la present vila, per dos-centes y trenta lliures donaven al sobre dit Rosset o si's donarà al mestre que millor y més còmodo o farà, scrivint a les parts a hont y ha mestres pràtichs, donant fermanses y no altrament».
Fonch resolt per la major part que's prengue la fusta stimada y que's done a fer ab lo mateix preu que'l tenie mossèn Rosset, conforme la capitulatió se féu ab dit Rosset, a mestre Francesch Puig, scultor de la present vila, donant dos fermanses.
Lo qual concell, de manament de dits senyors procuradors, fonch continuat per mi Bonaventura Miró, prevere y rational, dia y any sobre dits.

6

1640, OCTUBRE, 9. CERVERA

La sogra i l'esposa d'Albert Rosset lliuren a Francesc Puig, escultor de Cervera, la fusta que l'esmentat Rosset tenia preparada per a fabricar el retaule de Sant Isidre.

ACC, FM, Obreria, Obra de l'església de Santa Maria, 1450-1833, paper solter.

Die 9 octobris 1640.
Memorial de la fusta done la senyora Soli y la senyora Roset, sa filla, del retaule de Sant Isidro:
Primo quatre columnes de la primera andana.
Ítem quatre pilastres de les mateixes columnes.
Ítem sis frisses.
Ítem quatre figures petites dels pedrestalls.
Ítem deu peses del pedrestall, tot obrat.
Ítem onse po[s]ts, ab unes y altres, sense obrar.
Ítem quatre peses com si eren bancades de llit, sense obrar.
Ítem un tros de fusta de sis o set palms de llarch.
Totes les quals coses pren y reb Francesch Puig, scultor de la present vila, en paga de les trenta-y-nou lliures que rebé mossèn Alberto Roset y promet tràurer indempne a dit Roset y fer lo retaule comforme la capitulatió pactada ab dit Roset, donant dos fermanses.
Presents per testimonis Ramon Rocha, corder, y Jaume Vinyals, texidor, de Cervera.

7

1640, NOVEMBRE, 20. CERVERA

Francesc Puig, escultor de Cervera, pacta amb els procuradors de la comunitat de preveres de Cervera i els priors de la confraria de Sant Nicolau la fabricació del retaule de Sant Isidre per a la capella de Sant Martí de l'església de Santa Maria.

ACC, FM, Obreria, Obra de l'església de Santa Maria, 1450-1833, paper solter.

Die XX novembris M DC XXXX Cervarie.
Sobre la fàbrica del retaule de Sant Isidro fahedor en la capella de Sant Martí de la parrochial iglésia de la present vila de Cervera, per y entre los reverents senyors misser Joan Nux, doctor en drets, y mossèn Bernat Rius, preveres, procuradors de la reverent comunitat de la dita iglésia, y mossèn Hierònym Pinós y mossèn Symon Vicent, preveres, priors lo any corrent de la confraria de Sant Nicholau de la matexa iglésia,

de una part, y Francesch Puig, sculptor de la matexa vila, de la part altra, és estada feta la capitulatió següent:
Primerament dit Francesch Puig se obligue a fer lo retaule de fusta de àlber a la obra convingue conforme la trassa que tenen dits senyors procuradors y priors firmada de ses mans y de dit Puig, lo qual retaule ha de tenir 18 palms de amplària y 27 de alsada, poch més ho mancho, y a cada pedestral de columpna més baxa una figura a cada hu de mig relleu y dit retaule ab ses pasteres, la una pastera ha de ser de sant Isidro y altra per sant Martí y les demés sis pasteres farà les figures que dits senyors procuradors y priors voldran y lo demés conforme la trassa y també lo sacrari per posar la relíquia de sant Isidro conforme la matexa trassa y dit Francesch Puig ho ha de fer tot a ses costes, mans y fusta, claus y aiguacuyt, y donar-lo acabat de la festa de Nadal primer vinent a un any.
Ítem dits senyors procuradors y priors li prometen pagar-li per mans, fahena y lo demés és necessari dos-centes trenta lliures, moneda barcelonesa, pagadores de present 54 lliures, compreses ab elles trenta-nou lliures que havien donades a mossèn Alberto Roset per lo present retaule que ell havie emprès ha fer, que ell ha rebuda la fahena per ell feta ab la fusta, conforme stà ab memorial a de part, y ha de ser compliment a 80 lliures acabada la segona andana y 50 lliures acabada la tercera y tot lo retaule 20 lliures y del dia que acabarà lo retaule a un any 80 lliures.
Ítem dit Francesch Puig se obligue, com és dit, en acabar dit retaule dins lo termini sobre scrit y, si acars no u feye, que a ses costes puguen dits senyors procuradors y priors fer-lo acabar a altre sculptor y promet ell pagar lo més avant que haurà rebut de les mans, no havent treballat, encontinent, sens dilació alguna, ab salari de procurador dins la vila de Cervera sinch sous, fora de aquella deu sous, y ab restitució de tots danys y despeses, y per més seguretat dóna per fermanses a Joseph Puig, fuster, y a mossèn Pau Janer, argenter, de la present vila de Cervera, los quals, ab ell y sens ell, sien tinguts y obligats a tot lo per ell promès, y les dites fermanses prometen que ab dit principal y sens ell y in solidum estaran a tot lo per ell promès, y axí principal com fermanses ne obliguen tots y se[n]gles béns seus y de quiscú de ells in solidum, mobles e imobles, haguts y per haver, ab renuntiatió del benefici de noves constitucions, de dividores actions y a la consuetut de Barcelona parlant de dos ho més que in solidum se obliguen, y les fermanses a la lley dient que primer sie convengut lo principal que la fermansa y altre que llevat lo principal sie llevat lo assessori, y tots renuncien a son propri for, sotsmeten-se a qualsevol altre, axí ecclesiàstich com secular, ab facultat de variar, y totes altres renuntiations necesàries, y axí principal com fermanses ne fan y firmen scriptura de ters en la cort del veguer de Barcelona, Cervera y altres veguers de Cathalunya, obligant llurs persones y béns y de quiscú de ells in solidum, ab constitutió de procuradors que són dels notaris y scrivans de aquells y de quiscú de ells in solidum per firmar dita scriptura de ters y obligar llur persones y béns y quiscú de ells in solidum, ab promesa de tenir per ferm y agradable tot lo per ells fahedor, y així ho firmen y juren.
Testes firme predictorum dominorum procuratorum et priorum et Francesci Puig, principalis, et Iosephi Puig, fideiussoris, simul firmantium, sunt Petrus Prenyanosa, del Talladel, cultor, et Ioannes Janer, manyanus, ville de Bellpuig.

8

1643, DESEMBRE, 10. CERVERA

Francesc Esteve, escultor d'Igualada, pacta amb Simó Vicent, prevere de Cervera, la fabricació de dos retaules o quadres de fusta per a l'altar major de l'església de Santa Maria.

ACC, FM, *Actes i negocis*, 1642-1665, f. 50 v.

Die 10 decembris 1643 Cervarie.
Capitulatió y concòrdia feta y firmada entre lo reverent mossèn Simon Vicent, prevere y en sacra teologia doctor, en la iglésia parrochial de Cervera beneficiat, de una, y Francesc Esteve, scultor, habitant en la vila de Igualada, de part altre, sobre lo fer y fabricar dos retaules per lo altar de la iglésia major.
Són vinguts a la concòrdia següent:
E primerament lo dit doctor Vicent done a fer y fabricar a dit Francesc Esteve, scultor, dos quadros de fusta, ço és, lo hu de la sena del senyor y lo altre la aparitió dels dexebles en la flactió del pa, los quals a de donar fets a tots sos gastos y posats en lo altar major com los dos quadros féu per la lluminària de Nostra Senyora en dit altar, y per so li promet donar y pagar per fer dita obra la mateixa quantitat li donaren y pagaren los administradors de la dita lluminària per fer dits quadros y en les matexes pagues y terminis, y assò promet ab obligatió de llurs béns, ab les renuntiations necessàries, així de propri for com altres, y ab jurament.
Ítem ab altre acte lo dit mossèn Francesc Esteve accepte lo fer y fabricar dita obra y promet donar aquella feta y posada en lo altar major de assí a mitja quaresma primer vinent a tots sos gastos, y per so atténdrer y complir, tenir y servar, ne obligue tots y sengles béns seus, mobles, etc. , ab les renuntiations necessàries, així de propri for com altres, y ab scriptura de terç, obligatió de persona y béns, y ab jurament.
Et ideo nos dicte partes laudantes, etc.
Testes sunt Iacobus Forner et Petrus Anthonius Rocha, virgarii Cervariae.

9

1644, ABRIL, 13. CERVERA

Francesc Puig, escultor de Cervera, pacta amb Joan Forces, mercader de la mateixa població, la fabricació del retaule de Nostra Senyora de Gràcia per al convent de Sant Agustí.

ACC, FN, Cervera, 94, Andreu Ferrer, *Manual*, 1644, f. 125.

Die mercurii XIII mensis aprilis anno a nativitate Domini M DC XXXXIIII Cervariae.

En nom de nostre senyor Déu Jesuchrist y de la gloriosa y humil verge Maria, mare sua, sia. Amén.

Transactió y concòrdia feta, firmada y jurada per hi entre mossèn Joan Forces, mercader de la present vila de Cervera, bisbat de Solsona, de part una, y mossèn Francesc Puig, scultor de la mateixa vila, de part altra, sobre la fàbrica del rataule fahedor sots invocatió de Nostra Senyora de Gràtia, del convent de Sant Agustí de la present vila de Cervera.

Les dites parts són vingudes als pactes següents:

E primerament lo dit mossèn Joan Forces, ab thenor del present capítol, dóna a mossèn Francesch Puig, scultor de la dita vila, lo fer y fabricar lo retaule de Nostra Senyora de Gràtia, en lo convent de Sant Agustí, comforme la mitja traça a donada que està firmada de mà del reverent pare fra Agustí Calmell, prior del dit convent de Sant Agustí, de mà del dit mossèn Joan Forces, de mà de don Bonaventura de Montaner, de mà de dit Puig y de mà del notari avall scrit. Lo qual retaule a de fer del modo següent, ço és, als quatre padrestals quatre evangelistas, entre pedrestral y pedestral una història de Nostra Senyora, a la una part la salutatió y a la altra lo que millor apareixarà a dit senyor Forces, al mig Nostra Senyora de Gràtia, que vuy és al altar, a les pasteres dels costats de Nostra Senyora, ço és, a la dreta sant Joan Batista y a la esquerra santa Anna, y demunt dites pasteres la testa de sant Agustí y santa Mònicha, dalt sobre Nostra Senyora un christo ab monti Calvari ab uns xiprés als simboris dels costats de la creu, a la una part Nostra Senyora y a la altra sant Joan Evangelista, e que haja de fer ab escuts les armes de dit mossèn Joan Forces sobre la pastera de Nostra Senyora ab los quatre simboris y al peu del retaule a quiscuna part. Lo qual retaule ha de donar fet y asentat, comforme la traça a donada lo dit Puig, a tots sos gastos, pagant dit Puig fusta, claus y tot recapte, de assí al die de Nostra Senyora de agost primer vinent e que dit Puig sia tingut y obligat de fer una retxa a la caputxina en dita capella ab les balustrades y vantalles de la tribuna, donant dit mossèn Forces la fusta. Per la qual fàbrica fahedora lo dit mossèn Joan Forces promet donar y pagar a dit Puig dos-centes lliures barceloneses d'esta manera pagadores: sinquanta lliures vuy die present, altres sinquanta lliures lo die de Sant Joan de juny primer vinent y les restants cent lliures a compliment acabada y asentada dita obra. Y assò promet de atténdrer y complir sens dilatió ni scusa alguna, ab salari de procurador dins la present vila de Cervera V sous y fora de aquella X sous, e per so ne obligue lo dit Forces a dit Puig tots y sengles béns, mobles e immobles, haguts y per haver, a hont se vulle que sien, ab totes renuntiations necessàries, així de propri for com altres, y ab jurament.

Ítem ab altre capítol lo dit Francesch Puig, scultor, accepte lo fer y construhir lo dit retaule sots invocatió de Nostra Senyora de Gràtia, junctament ab la rexa, balustrades y vantalles, si y comforme alt, en lo sobre scrit capítol, està contengut y expressat, lo qual retaule promet donar fet y asentat a tots sos gastos de assí al die de Nostra Senyora de agost primer vinent, imposan-se pena gratiosament que, si aquell no té fet per dit die dit mes, hi posarà en fer-lo quiscun die haja de pèrdrer una lliura barcelonesa del demunt dit preu, y assò promet de atténdrer y complir, tenir y servar, sens dilatió ni scusa alguna, ab salari de procurador dins la present vila de Cervera V sous

y fora de aquella X sous, ab restitutió y smena de tots danys, missions y despeses, e per so lo dit Puig ne obligue a dit mossèn Joan Forces y als seus tots y sengles béns seus, mobles e immobles, haguts y per haver, a hont se vulle que sien, ab totes renuntiations y submissions necessàries, així de propri for com altres, y ab jurament.
Ítem en altre capítol lo dit mossèn Francesc Puig, scultor, firma àpocha a dit mossèn Joan Forces, mercader, present, de sinquanta lliures barceloneses y són per la primera paga de la fàbrica del demunt dit retaule, rebudes en diners comptants a totes ses voluntats, y així renuntiant a la exceptió de dita quantitat, etc. , en fe y testimoni de les quals coses firme la present àpocha de rebuda ab pacte firmíssim de no més demanar y així ho ferme.
Finalment volen les dites parts que dels presents capítols y de quiscú de aquells sien fetes, dictades y ordenades una y moltes cartes y còpias auctèntiques y tantes quantes les dites parts ne demanaran per lo notari de la present concòrdia, substàntia emperò del fet en res no mudada.
Et ideo nos dictae partes laudantes, approbantes, retificantes et confirmantes, etc.
Die mercurii XIII mensis aprilis anno a nativitate Domini M DC XXXXIIII in villa Cervariae, intus coenobium Divi Augustini eiusdem, preincerta capitula et pacta fuerunt laudata, firmata et iurata per partes desuper contentas, promittentes pars parti et sibi ad invicim et vicissim presenta omnia et singula attendere et complere sine ulla videlicet dilatione, etc. , quod si reficient sibi ad invicim et vicissim si quas missiones, etc. , super quibus, etc. , credatur, etc. , et pro his complendis, etc. , obligarunt pars parti et sibi ad invicim et vicissim omnia et singula bona et iura sua, mobilia et immobilia,.etc. , renuntiando legi dicenti iuramenti dilatione, etc. , et alii quod poena semel exacta, etc. , et omni alii, etc. , et ut presenta, etc. , iurarunt, etc. , hec igitur, etc. Actum, etc. Firmarunt, etc.
Testes sunt nobilis dompnus Bonaventura de Montaner, domicellus, et Franciscus Solanes, studens, villae Carvariae.

10

1644, NOVEMBRE, 19. CERVERA

Bernat Tàpies, daurador de Montblanc, pacta amb els administradors de la lluminària de la Verge Maria el daurat i estofat de quatre figures de profetes situades al retaule major de l'església de Santa Maria.

ACC, FN, Cervera, 98, Jaume Pellissó, *Manual*, 1643-1644, f. 179.

Die 19 novembris 1644 Cervarie.
En nom de nostre senyor Déu Jesuchrist y de la gloriosa y humil verge Maria, mare sua, sia. Amén.
Capitulatió y concòrdia feta y firmada per y entre lo doctor micer March Móra, Ramon Rocha, corder, Matia Bergués y Pere Joan Ribera, altres dels administradors en lo any

present de 1644 de la lluminària de la Verge Maria de dita vila de Cervera, bisbat de Solsona, de una part, y mossèn Bernat Tàpies, daurador de la vila de Monblanch, archabisbat de Tarragona, de part altra.
Primerament los dits senyors administradors donen a daurar y estufar al dit Tàpies les quatre figures dels profetes de la primera andana del retaule de la iglésia parrochial de dita vila de Cervera, so és, daurar aquelles tot primer de or fi y després estufar-les de sendres fines, les quals figures tinguen de ésser acabades y possades en son lloch a costes de dit Tàpies per lo dia de Pasqua del Sperit Sanct tot primer vinent, per les quals li prometen donar y pagar cent deset lliures y deu sous d'esta manera, so és, que en comensar la fenya li donaran deset lliures y deu sous y lo demés així com anirà aperfisionant y treballant dits profetes li donaran y pagaran de vint-y-sinch en vint-y-sinch lliures fins en la suma sobre dita y, acabada la fenya, acabat de pagar y, si per cas dit Tàpies no avie acabades dites pesses per dit dia y posades, que en tal cas dits senyors administradors no tinguen obligatió de donar a dit Tàpies per dita fenya sinó solament cent lliures, ab tal que dit Tàpies no tingués just impediment, com són malalties, etc. , y per so los dits senyors prometen complir lo sobre dit sots obligatió dels béns de dita administratió y així ho firmen y juren.
Ítem dit mossèn Bernat Tàpies accepte la dita fenya y promet aténdrer y complir tot lo sobre dit y ab los dits pactes y pagues sots obligatió de tots sos béns, així mobles com immobles, haguts y per haver, ab scriptura de ters, obligatió de sos béns, y així ho firme y jure, etc.
Et ideo nos dicte partes, etc.
Testes firme dicti Marci Móra et Bernardi Tàpies, simul firmantium, sunt Nicholaus Comelló, corderius, et Petrus Collades, agricola, loci de Monroig.

11

1645, SETEMBRE, 9. CERVERA

Joan Verdós, daurador de Guissona, pacta amb Joan Forces, mercader de Cervera, el daurat del retaule de Nostra Senyora de Gràcia del convent de Sant Agustí.

ACC, FN, Cervera, 94, Andreu Ferrer, *Manual*, 1644-1645, f. 171 v.

Dissabbati VIIII mensis septembris anno a nativitate Domini M DC XXXXV Cervariae.
En nom de nostre senyor Déu Jesuchrist y de la gloriosa e humil verge Maria, mare sua, sia. Amén.
Capitulatió y concòrdia feta, inhida, firmada y jurada per hi entre mossèn Joan Forces, mercader de la vila de Cervera, bisbat de Solsona, de part una, e lo honorable mossèn Joan Bardós, daurador, habitant en la vila de Guissona, bisbat de Urgell, de part altre.

De hi sobre les coses avall scrites per hi entre les dites parts són estats fets, inhits, firmats y jurats los capítols y pactes següents:
E primerament lo dit mossèn Joan Forces done a daurar lo rataule de Nostra Senyora de Gràtia del convent de Sant Agustí de la present vila de Cervera al sobre dit mossèn Joan Bardós, junctament ab la carxofa és en dita capella y scut de les armes de dit Forces des desobre la portalada de dita capella, ab què dit Bardós haja de daurar també lo secrari de dita capella dins y fora y que haja de encarnar la figura de Nostra Senyora de Gràtia y demés són en dit rataule y generalment haja de estofar tota la scultura y talla de dit rataule, comforme la perfectió de la obra requerirà, la qual obra y demés coses haja de fer lo dit Bardós a sos propris gastos, ab exprés pacte que, comensada que haja dita obra, la haja de acabar sens llavar-ne mà e, si acàs dins de un any, comptador del die comensarà la dita obra en avant, no haurà acabada dita obra, que ell dit Forces a gastos y despeses de dit Bardós la pugue fer fer, e per fer la dita obra promet lo dit mossèn Joan Forces donar y pagar a dit mossèn Joan Bardós tres-centes lliures, moneda barcelonesa, pagadores lo dia comensarà la obra cent lliures, altres cent lliures a mitja obra feta y les restants cent lliures a compliment de dites tres-centes lliures lo dia que acabarà de fer dita obra, sens dilatió ni scusa alguna, ab salari de procurador dins la present vila de Cervera V sous y fora de aquella X sous, ab restitutió de tots danys y despeses, ab obligatió de sos béns, ab les renuntiations necessàries, així de propri for com altres, y ab jurament.
Ítem en altre capítol lo dit mossèn Joan Bardós accepte lo deurar lo sobre dit retaule de Nostra Senyora de Gràtia y lo fer les demés coses a sos propris gastos, comforme alt, en lo precedent capítol, està specificat, a tota perfectió, comforme la obra requerirà, dins lo termini desobre prefigit y ab los pactes en lo dit y precedent capítol contenguts, sens dilatió ni scusa alguna, ab salari de procurador dins la vila de Guissona V sous y fora de aquella X sous, ab restitutió y esmena de tots danys y despeses, ab obligatió de tots y sengles béns seus, mobles, etc. , ab les renuntiations y submissions necessàries, així de propri for com altres, y ab jurament.
Finalment, etc.
Et ideo nos dictae partes laudantes, approbantes, etc.
Die [espai en blanc].
Testes sunt magnificus Andreas Porta, patiarius, et Ioannes Domènech, manyanus, Cervariae.

12

1648, JUNY, 12. CERVERA

Francesc Puig, escultor de Cervera, i Jacint Reguer, escultor de Concabella, pacten amb els marmessors del difunt Andreu Torres, habitant de Cervera, la fabricació del retaule de Sant Andreu per a la capella d'aquest nom de l'església de Santa Maria.

ACC, FN, Cervera, 94, Andreu Ferrer, *Manual*, 1647-1648, f. 165 v.

Iam dictis die et anno Cervariae.
En nom de nostre senyor Déu Ihesuchrist y de la gloriosa he humil verge Maria, mare sua, sia. Amén.
Sobre les coses devall scrites per hi entre lo reverent mossèn Gabriel Riera, prevere de la present vila de Cervera, y lo magnífic micer March Moià, en drets doctor, en dita vila populat, marmessors y exequutors del testament y última voluntat del magnífic senyor Andreu Torres, ciutadà honrrat de Barcelona en dita vila populat quòndam, de part una, e mossèn Francesc Puig, scultor de la dita vila de Cervera, y mossèn Hiacinto Reguer, scultor del lloch de Concabella, de part altre, són vinguts a la concòrdia y avinensa següent:
E primerament los dits mossèn Gabriel Riera, prevere, y micer March Moià, marmessors predits, ab les conditions avall scrites, donen a fer y fabricar lo retaule sots invocatió de Sant Andreu als sobre dits Puig y Reguer, presents y avall acceptants, lo qual retaule an de fer de bona fusta de alba y a tota perfectió, comforme la trassa an donada que està firmada de mà de dits marmessors y del notari devall scrit, del die de Sant Joan del present mes a dos anys aleshores primer vinents, en lo pedrestal del qual hàjan de posar les històries de mig relleu les que aparrà a dits marmessors y al costat de sant Andreu també hi hàjan de posar històries de mig relleu, les que a dits marmessors aparrà, a les pasteres hajen de posar-hi les figures de bulto benvistes a dits marmessors y en la segona y tercera andana y hàjan de posar lo que a dits marmessors aparrà corresponent a la primera andana y pasteres, y en lo mig de la tercera andana y hàjan de posar la figura de santa Eulària de bulto en una pastera, lo que hàjan de fer dits Puig y Reguer a ses costes tot y hàjan de donar aquell posat en la capella dins lo temps sobre dit. Per la qual fàbrica y retaule convenen y en bona fe prometen de donar y pagar a dits Puig y Reguer nou-centes lliures barceloneses, pagadores d'esta manera, és a saber, CL lliures fet lo peu y pedrestal, altres CL lliures feta la primera andana, CC lliures feta la segona andana, altres CC lliures acabada la obra y altres dos-centes lliures a compliment de dites nou-centes lliures mirada que sia la obra si estarà a perfectió dins un mes contador del die que hauran acabat de posar lo retaule en la capella en avant contador. E assò prometen sens dilatió alguna, ab salari de procurador dins la present vila de Cervera V sous y fora de aquella X sous, ab restitutió y smena de tots danys, missions y despeses, ab obligatió dels béns de la marmessoria, mobles e immobles, haguts y per haver, ab totes

les renuntiations necessàries, així de propri for com altres degudes y pertanyents, y ab jurament.
Ítem en altre capítol los dits mossèn Francesc Puig y mossèn Hiacinto Reguer accepten lo fer y fabricar lo sobre dit retaule sots invocatió de sant Andreu a ses costes, ab los pactes y conditions demunt scrits y segons la trassa an donada, dins lo temps desobre praefigit, y, en cas no u fassen, donen licèntia y facultat als sobre dits marmessors que a costes y despeses sues lo puguen fer fer y fabricar, e assò prometen de atténdrer y complir, tenir y servar, sens dilatió alguna, ab salari de procurador dins la present vila de Cervera V sous y fora de aquella X sous, ab restitutió y smena de tots danys, missions y despeses, ab obligatió de tots y sengles béns seus y del altre de ells a soles, ab totes les renuntiations necessàries, així de propri for com altres, y ab scriptura de terç, obligatió de persones y béns, constitutió de procuradors y ab jurament.
Finalment, etc.
Et ideo nos dictae partes laudantes, aprobantes, etc.
Testes sunt Gaspar Bastons, aromatarius villae Cervariae, et Ioannes Bosch, agricola loci de Prexana.